

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri Theologi, Institvtiones Morales

In Qvibus Vnivers[a]e Qvaestiones ad Conscientiam recte aut prauè
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1602

15. Sexta Præceptio.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14077

1460 Henrici de Herp, Franciscani Aureum Speculum.

Quarta Classis.

1515 Siluestri Dominicani Summa, quæ dicitur Siluestrina.

1516 Ioannis Tabienfis Dominicani, quæ dicitur Tabiena.

15 Bartholomæi Fumi Dominicani, quæ dicitur Aurea Armilla.

1515 Thomæ de Vio Caietani, Dominicani.

1560 Manuale Nauarri.

Ego verò in vniuerso hoc opere ex Theologis quidem antiquioribus potissimum vtar testimonijs Alexandri Halensis, S. Thomæ, Henrici Gandauensis, Richardi de Media Villa, Paludani, Gabrielis: nam ceteri pauca de moribus attigerunt, cetera quæ ad speculationem attinent, potius persequentibus Caietani, Adriani, Dominici Soti, Ioannis Medinæ Complutensis, Ioannis Maioris, Iacobi Almaini, Antonij Cordubensis, Martini Ledesimij, hi siquidem auctores plura quam ceteri de moribus tradiderunt. Ex Canonici Iuris interpretibus præter glossam crebrius vtar testimonijs Innocentij Quarti, Hostiensis, Ioannis Andreæ, Archidiaconi, Abbatis Panormitani. Ex Iunioribus Felini, Couarruuiæ, Nauarri. Ex Iuris civilis Interpretibus sæpius proferam testimonia Glossæ in primis, Bartoli, Baldi, Angeli, Alberici, & Pauli de Castro. Ex Iunioribus verò, Decij, Alexandri, Iasonis, Sozimi, Alciati. Sum mista verò potissimum adhibebo ad sententias confirmandas, Astensem, Summam Confessorum, Angelum, Auctorem Roselle, S. Antoninum, Siluestrum, Tabiensem, Caietanum, Auctorem Armilla, & Nauarrum.

Animaduertendum est, plures ex Theologis de certis quibusdam rebus ad Mores pertinentibus opuscula conscripisse quamplurima. Ex Iuris item Canonici, & Civilis interpretibus multi varios edidere tractatus: nam alij Consilia, alij Singularia, alij Repetitiones, alij Lecturas, vt vocant, alij Practicas Criminales, Ciuiles, siue Canonicas, alij Dictionaria Iuris, alij Decisiones euulgant: quorum omnium auctorem, vbi opus fuerit, testimonia in medium adducam, vt vel mea confirmem, vel aliena confutem.

Cap. XV.

Sexta Præceptio.

Quando plures sunt opiniones in cæteris omnibus pares, (pares intelligo, in numero, vel testimonio, vel auctoritate Doctorum) ea est eligenda, quæ magis religioni, pietati, & iuri fauet. Et in causis ad Matrimonium pertinentibus, ea quæ matrimonio, præsertim antea contracto suffragatur. In materia de voto, iure iurando, Vltima voluntate testatoris, quæ his conueniens est; sic etiam ea, quæ magis patrocinatur pupillis, viduis, peregrinis, & alijs huiusmodi, quæ miserabiles personæ in iure dicuntur. Quare iuxta hanc regulam, amplectenda est sententia dicentium vnam tantum esse Magdalenam, de qua in quatuor Euangelij sermo est, licet aliqui ex Patribus tradiderint duas fuisse, immò, vt quidam alij, etiam tres, vnâ Galilæam, & publicam in Ciuitate pec-

atricem, de qua apud Lucam. 7. Secundam item Galilæam Christi Domini beneficio liberatam à septem demonibus, à quibus vexabatur oppressa. Tertiam honestæ vitæ, Marthæ, & Lazari sorore. Sed cum prima opinio magis cum officio Ecclesiastico congruat, est meritò præferenda. Præterea quidam ex Patribus senserunt Iosephum B. Virginis Deiparæ sponsum aliam ante eam vxorem habuisse, ex qua filios susceperit, qui in Euangelij Fratres Domini appellantur. Cæterum quia magis est pia sententia asserentiu Iosephum tantum vnâ vxorem nimirum B. Virginem habuisse; meritò communi Theologorum sensu est recepta, ita etiam communi ferè consensu scriptorum olim traditū fuit, Annam B. Virginis paritem tribus viris nupsisse, ex quibus tres filias habuerit Mariæ nomine appellatas. Nostra tamen ætate anteponi videtur sententia dicentium, eam tantum viro Ioachimo fuisse cõiugio copulatam ex quo in senectute ferè Deiparam genuerit: & certè illam historiam de duabus sororibus Deiparæ Virginis, & filiabus Annæ non probat S. Thom. in comment. ad Galat. c. 1. lect. 5. & eam rejiciunt. Caus. lib. 1. de B. Maria. cap. 4. propt. finem. & Ianse. Ioan. 19. c. 143. concordie Euangel. Nec obstat, quod Ioan. 19. legitur soror Matris Domini iuxta crucem stetit: quam materteram Domini glossa ordinaria vocat Galat. 1. nam soror vocabatur Deiparæ, quia ei erat affinitate coniuncta. Præterea inter Theologos. Scot. 3. d. 19. q. 2. & 20. q. 1. & 4. d. 15. q. 1. Dur. 3. d. 20. q. 2. & 4. d. 15. q. 1. Gab. & Almai. eisdem locis. Medi. codi. de penitent. tractat. 3. de iust. fall. q. 1. docuere Christi Domini satisfactionem, qua peccatorum nostrorum debitum exoluit, perfectè ex omni parte iustitiæ rationem non habuisse: at verò S. Thomas asseruit fuisse in ea perfectæ iustitiæ rationem: quæ certè opinio, vt magis pia, quippè quæ magis Christi Domini dignitatè, merita, & satisfactionem commendat, meo iudicio alteri illi debet anteponi: vt nunc in scholis Theologorum meritò præfertur. Insuper controuersia est inter Theologos: An Christus Dõinus quatenus homo est, fuerit summus in temporalibus totius mundi Rex, & Dominus, quibusdam affirmantibus, alijs verò negantibus. Sed certè mihi verior ea opinio semper visa est, quam sequitur S. Thomas opus. 20. de regim. princip. à cap. 12. vsq; ad cap. 15. quæ affirmat eum fuisse regem, & dominum, non quidem vsu, & actu, quoniam eo sponte sese abdicauit, vt summa paupertatis hominibus præberet exemplum, ac vt rerum humanarum despectionem, & contemptum doceret: bene autè iure, potestate, & habitu, quia huiusmodi ius, & potestatem eo ipso habuit, quod fuit mundi Redemptor, & Iudex viuorum, & mortuorũ diuinitus constitutus. Sicut enim Deus quatenus Mũdi opifex, & rerum omnium conditor, earumq; conseruator, iure est totius orbis terrarum Dominator, & Rex: Sic etiam Christus ea ratione quia est vniuersi mundi Redemptor, iure suo, & potestate est totius mundi Rex, & Dominus. Et quia tale ius, & potestatem non habuit electione hominum, aut institutione, & iure humano, sed diuinitus, quatenus à Patre est mundi Redemptor constitutus. Ideò ipse dixit; Regnum meum non est de hoc mundo, quasi diceret; Non sum Rex electus voluntate,

aut in-

Luc. 8.
Mat. 15.

Enseb. lib. 2. Eccl. histo. c. 1. Hila. can. 1. in Mat. Ambros. in lib. de institut. Virg. ca. 6. Epiph. lib. 2. contra heres. c. 1. & 78. quæ opinio nem reuocatur Hiero. lib. contra Helu. & c. 13. in Mat.

aut institutione humana, quales sunt huius mundi Principes. Atque hæc opinio magis pietatem fouet, ac promouet, quippe quæ magis Christi Domini dignitatem, & maiestatem, decet. Præterea licet, Scor. 4. d. 15. q. 1. n. 4. Gabriel. 4. d. 16. q. 2. a. 3. dub. 3. Dur. 4. d. 21. q. 2. d. 16. q. 2. d. 15. q. 2. d. 15. q. 2. Medi. codi. de penit. tracta. 3. de satisfact. q. 3. Mai. 4. d. 15. q. 1. existimauerint, dimissa per poenitentiam culpa, posse quempiã satisfacere ex iustitia pro poena temporali debita, tamen peccato lethali infectum: immò posse etiam apud inferos pro poena temporali Deo satisfieri: maioris tamen ponderis est eorum sententia, qui docent cum S. Tho. p. 3. q. 87. artic. 4. d. 16. d. 21. q. 2. nec apud inferos, nec in hac vita cum peccato lethali esse vllã satisfactionem acceptam Deo pro poena temporali debita peccatis post dimissam culpam. hæc enim opinio magis videtur cū pietate congruere cum nulla videatur esse satisfactio Deo accepta, nisi Christi Domini meritis innixa, & Christi merita, iustitiæ lege non communicentur cum his, qui sunt lethali peccato inquinati. Item aliqui ex Scholasticis Theologis putarunt hominẽ iustum non satisfacere Deo ex iustitia pro alio iusto ad poenam temporalem illius soluendam; sed huiusmodi satisfactionem tantum per impetrationem alteri iusto prodesset: Et eam impetrationem misericordiae, & liberalitatis diuinæ tantum auxilio, nõ iustitiæ legibus fulciri. Cæterum eligenda est, vt magis pia, sententia dicentium, iustum pro alio iusto satisfacere ex iustitia ad poenam temporalem, quam debebat exoluendam. Item S. Thomas p. 1. q. 95. n. 4. veteres Theologos sui temporis aliquando secutus videtur docuisse, vt eum quidam discipuli interpretari contendunt, quantitatem meriti apud Deum in nostris bonis operibus, æstimari quantitate charitatis, & gratiæ, ex qua nostra opera proficiuntur: & huiusmodi charitatis quantitati respondere præmium, quod vocant substantiale in patria conferendum. Ex quantitate verò boni operis, quæ pendet ex magnitudine rei obiectæ, vel difficultate, aut bonitate operis non augetur meritum, nec magis præmium substantiale in patria deberi, sed tantum accidentarium, quod vocant gaudium, & præmium. At verò quia magis pia est opposita sententia, quam cæteri, & ipse etiam S. Thomas a libi sequuntur, eligenda est. Ego verò S. Thom. 1. par. q. 95. ar. 4. sic intelligo: tantum est meriti in opere externo, quod ex bona voluntate existit, ac surgit, quantum est meriti in ipso voluntatis actu interno, qui est operis externi causa, & origo: hoc est, opus externum non auget meritum voluntatis, nisi voluntas pariter augeatur, crescit enim, & sic amplior voluntas, quia se ad opus fundit, ac porrigit: & quia continuatur, dum sese amplius extendit. Bern. quoque de interio. domo. c. 8. docet totum meritum in voluntate est, quantum vis, tantum mereris: quantum crescit voluntas tua, tantum crescit meritum tuum. & Hug. de sacram. lib. 2. p. 14. c. 8. non pensat Deus quantum datur, sed ex quanto datur: si æqualis in duobus voluntas habeatur, differens meritum non est. Opinantur etiam quidam, S. Thomã docuisse eum, qui per poenitentiam resurgens à peccato in minorem charitatem restituitur, cum qua ex hac vita decedit,

consecuturum in patria præmium, quod est vita æterna in clara Dei visione consistens iuxta charitatis quantitatem, quam habet cum è viuus excedit; propter opera verò in prima charitate facta, quam per peccatum amiserat, recepturum solum gaudium, & præmium maius accidentarium, vt vocant; quod est dicere, bona charitatis opera, & merita per peccatũ amissa, tamen per poenitentiam recuperentur, & reuiuiscant, non com pensari in integrum præmio quod est vita æterna, & clara Dei visio. Alij contra tradiderunt talia opera in regno cælesti vita æterna, & clara Dei visione tanquam debito præmio donari. Profectò hæc opinio magis est pietati consentanea, & idèd præferenda: nec S. Thom. vnquam oppositum docuit, in lib. 7. cū de gratia diuina agam, fusius explicabo. Præterea Sotus, Cordubensis, & alij quidã opinantur non esse iuris diuini, vt summus totius Ecclesiæ Pontifex sit quocq; Vrbs Romæ Episcopus, hoc est, summũ in toto terrarum orbe Pontificatum non esse cum Romano Episcopatũ diuino iure coniunctum, sed factò ipso, hoc est, morte S. Petri in vrbe Martyrio coronati, contra alij oppositum docent, Turrecrem. c. rogatus. 2. q. 1. c. in sum. lib. 2. c. 36. Caiet. 10. 1. tract. 3. de Roma. Pontif. instit. c. 13. quorum opinio est meo iudicio eligenda; quia magis cum ipso Canonico iure conuenit; eam enim mihi videtur Romano Pontificum decreta, & iura tradidisse. Anacletus in c. Sacrosancta Dist. 22. Marcellus primus in c. Rogatus 2. q. 1. Julius Primus. c. Dudum. 3. q. 6. Innocentius Tertius in c. Per venerabilem, qui filij sunt legitimi. Nicolai in c. Fundamenta. de elect. in 6. Constantinus Imperator in c. Constantinus. Dist. 96. Sunt item qui doceant, iustũ actibus, & operibus charitatis remissis, vitam æternam mereri, non tamen nouum vitæ æternæ gradum, & incrementum, sed pristinum nouo iure, & nomine, ita quidam S. Thom. discipuli, qui id ex eo colligere volunt, quod docet. 2. d. 27. q. 1. art. 5. ad 2. c. ex Com. 1. 2. q. 114. ar. 3. sed nihil tale vquam S. Thomas docuit. Cæterum maiorem præ se fert pietatem opinio eorũ qui asserunt eos actus charitatis remissos nouum vitæ æternæ incrementũ, & gradum promereri. Docuerunt etiam nonnulli ex Scholasticis. Com. 1. 2. q. 114. art. 8. Baines. 2. 2. q. 24. ar. 6. dub. 2. conclus. 4. ex c. 4. d. 14. q. 2. art. 3. ad argumenta Scoti contra. 2. conclusionem, actus charitatis remissos minime charitatem augere, ac in perpetuum cælesti debito sibi præmio, quæ est vita æterna & clara visio carituros, si iustus absq; maiori, & feruentiori charitatis actu ex hac vita decesserit. Verum magis pium est credere, & asserere eos actus charitatis in cælesti patria debitum sibi præmiũ habituros, etiam si charitatis habitus actibus remissis in hac vita non creuerit, & licet iustus antequam mortem obierit, nunquam in actum feruentiorem eruperit.

Animaduertendum tamen est, non idèd semper opinionem esse eligendã, quia magis pia esse videatur: nam in hoc non sufficit sola pietatis species, si ratio, vel maior auctoritas repugnet. Quare licet pium appareat credere habitum gratiæ in Christo Domino esse qualitatẽ, & habitum magnitudine infinitum; nequaquam id tamen sentiendum existimo, quia cum ratione pugnat aliquid procreatum esse quantitate, aut qua-

litare

Medi. de satisfact. q. 5.
de oratione. q. 19.
ad finem.
Cordub. li. 5. q. 5. ad 8.
Sot. 4. d. 19.
q. 2. art. 4.
ad finem.

S. Tho. 3. p.
q. 89. art. 5.
ad 3.

S. Tho. p. 3.
q. 88. art. 5.
ad 3.

Sot. 4. d. 2.
4. q. 2. a. 5.
prop. fin.
Cordub. li.
4. q. 1. pro.
p. 8. dub. 1.

litate infinitum. Item piū videtur asserere, Deum quia est per seipsum substantia infinita, & immensus actu extra mundum existere in illis infinitis spatijs, quæ sola mentis cogitatione percurrimus: quod quia rationi aduerfari videtur, non est meo iudicio, admodum certum, & verum, & cum Theologorum communi sententia pugnat Scot. 1. d. quæst. 1. Bonauent. art. 2. q. 1. Richar. art. 1. q. 4. Dur. q. 1. Capreo. q. 1. art. 3. ad. 4. Aureoli. licet Mai. 1. d. 37. q. 2. & alij esse actu Deum extra caelum arbitrentur, quam sententiam errorem esse dicit sed immerito Aquarius lib. 1. Metaphysic. dilucida. 4. Docent quidem Patres Hilarius lib. 1. de Trin. Hiero. Isai. 66. August. lib. 1. confess. cap. 2. & 3. Nazian. oratione 2. de Theologia, Dionys. de diu. nomin. c. 1. Aug. lib. 11. de ciuit. c. 5. Deum esse in omnibus, & extra omnia, forinsecus, & intrinsecus, sed profecto nihil aliud dicere volunt, nisi Deum mundo à se procreato non concludi, quoniam est immensus, & infinitus, nullo loco circumferibi, nullo spatio definiti, determinari vè potest; & ideo est extra mundum, quia non concluditur mundo; eminet inter omnia, quia superat vniuersa. Quod verò extra mundum actu non sit, non est, quia per seipse immensus non sit, sed quia extra mundum actu nihil est. Sicut etiam Deus omnipotens est, & tamen quod esse non potest, ab eo fieri nequit. Atque hæc quidem nobis de defectu opinionum in foro exteriori, & ad docendum, iudicandum, patrocinandum, & concludendum in causis, & litibus dicta sufficiant.

Cap. XVI.

De opinionum defectu in rebus agendis in foro Conscientie.

Restat vt nunc breuiter explicemus, quæ opinio sit in foro Conscientie deligenda.

Primo quaeritur, An Regule, seu Præceptiones traditæ à capite. 9. vsque ad 13. sint etiam in foro conscientie obseruandæ. Respondeo, Regulas priores tres, capite scilicet nono, decimo, & vndecimo traditas, etiam in foro Conscientie esse seruandas; quia in vtroque foro locum, & vim habent, vt ex ipsis plane constat.

Secundo quaeritur, An in foro conscientie semper oporteat eligere opinionem tutiorem. Caietanus in summa, verbo, Opinionis vsus, respondet his verbis: In operadis nisi tutiorem partem eligendo, non licet opinionem cuiuscunque assumere, vt regulam operis: quoniam eo ipso quod operatio regulanda committitur opinioni, committitur regulæ ambigæ, quia opinio omnis ambigua est, vt potè cum formidine alterius partis. Et quia præsupponitur, quod non eligatur tutior pars; consequens est, vt operatio committatur regulæ ambigæ ad casum peccati, ac per hoc exponatur periculo peccandi: quod constat esse illicitum. Hæc Caietanus quæ sequitur auctor Armilla, sic ait: Vbi sunt opiniones, semper tutior pars est eligenda. Et Almainus tract. 3. Moral. cap. 18. tract. 1. c. 14. aperte tradit, non sufficere ad bonitatem actus assensum opinatæ, quia opinio semper habet formidinem partis oppositæ. Ergo, inquit, is qui in agendo opinione sola ducitur, se exponit periculo peccati. Idem S. Thomas sensisse

videtur, nam cū quaereret, Vtrum peccet habens plura beneficia, eo quod sint de hac re opiniones. Responder in hunc modum: Si is qui possidet plura beneficia secundum opinionem in sufficientem, habet conscientiam de contrario, peccat contra conscientiam, quamuis non contra legem. Si non habet conscientiam de contrario, sed certitudinem, sed tamen in quandam dubitationem inducitur ex contrarietate opinionum, & sic si tali dubio manente habet plures præbendas, se periculo committit: & tunc proculdubio peccat magis amans beneficium temporale, quam propriam salutem; quod si in nullam dubitationem inducitur, non peccat. Hæc S. Thomas. Nec Alexander dissentit: Quaeritur, inquit, de illo, qui dubitat de aliquo contractu, Vtrum sit simonia an non, eo quod, quidam Doctores dicunt esse Simoniam; & quidam a se negat. Quid ergo sit facturus, cum ignoret? Respondet ei esse abstinendum ab huiusmodi contractu, ne se committat discrimini. Melius enim est, vt incidat in damnum temporale, quam in spirituale. Idem prorsus docet Adrianus. Quare horum omnium est aperta sententia, in agendo, quando sunt opiniones, tutiorem partem esse eligendam; alioqui se obijceret quis peccati periculo; quia opinio semper habet dubitationem admixtā: & in dubijs, id quod tutius est, semper est amplectendum, iuxta iuris Regulam. Et animaduertendum est, hanc sententiam intelligi eo modo, quo eam explicat Caietanus. Opinio enim debet accipi proprie, & strictè, vt est cum formidine; & dubitatione partis oppositæ, qualis plerumque solet esse opinio. Si tamè quis ita opinetur, vt nullam dubitationem habeat, qualis solet esse certitudo moralis, veluti cum opinamur, Constantinopolim esse in rerum natura, nihil prorsus ea de re dubitantes: tunc in agendo potest opinionem etiam minus tutam sequi, quia ei certè, & citra vllam dubitationem adheret. Et hoc à quæ accidit viris peritis, ac etiam imperitis: periti quidem examinatis opinionum rationibus, cognoscentes earum pondera, & momenta, firmioribusque ac melioribus rationibus moti, & innixi, certò absque vlla ambiguitate vni opinioni solent accedere, & ita in agendo eam possunt eligere. Experientia certè didicimus, ita hominum aliquos suis opinionibus adherere, ac si saxo alligarentur; & perinde, ac si eas certa, & euidenti ratione concluderent. Rudes verò, & imperiti, consultis viris bonis & doctis, solent in agendo eorum consilio duci, rati, certò & absque vlla dubitatione, in hoc se bene factitare. Porro ad bene agendum satis est, si certum assensum omnem dubitationem remouentem habeamus, quamuis res euidenter nobis perspecta non sit. Hæc igitur prima opinio duo continet, vt eam quidam explicant. Primum est, Quando opiniones sunt æquæ probabiles certa, & tuta, posse vnumquemque in agendo, quam maluerit eligere: sicut si duo essent æquæ beneficio Ecclesiastico digni; vel æquæ ad publicam administrationem idonei, possum ego quem illorum maluerò, meo suffragio eligere: ita si duæ sint opiniones æquæ probabiles & tuta, licet mihi earum, quam magis probauerò; vnam amplecti. Alterum est: Si altera opinio sit tutior, etiam si fuerit minus pro-

Alex. p. 2. q. 112. de ignor. m. s. cau. vltimo.

Adrianus quodl. 2. n. 1.

Hæc quædam traditæ sunt. 1. d. 19. a. 6. p. 1. de Conscientia de con. 1. d. 19. a. 6. p. 1. Mai. 4. q. 2. in proba.

S. Thom. quodl. 7. q. 13.

K

babilis,